

CHOV NOSOROŽCŮ INDICKÝCH V ZOO PLZEŇ V ROCE 2015

Indian Rhinos in Zoo Pilsen 2015

Robert Bultas, Lenka Doxanská

Tento rok jsme překročili hranici pěti let úspěšného chovu nosorožců v Zoo Plzeň. Před pěti lety vše začalo očekáváním a radostí příchodem samce Beniho a samice Manjuly, poté přišly starosti s nemocí naší samice Manjuly a nakonec neutuchající radost z narození mláďete Marušky. Dcery berlínské Manjuly a švýcarského otce Baabuua. Maruška úspěšně oslavila svůj první rok a začala svými přírůstky těšit nejen ošetřovatele, ale i okolí. Maruška se ukázala jako vitální mládě, a v roce s přehledem začala ukazovat svoji váhovou nadřazenost nad ostatními obyvateli pavilonu. Ukázalo se, že průměr váhového přírůstku je 2 kg denně a podle toho i vypadal další růst mláďete. Manjula jako vzorná matka kojila Marušku až do roka a půl. Poté přírůstek trochu zmírnil a Maruška tak dosáhla skoro tuny. Asi přesně tak, jak se na mládě takového obra sluší. Celkem vzorně následuje matku na výběhy a do vnitřního bazénu. Zrovna tak se začaly projevovat podobné znaky na své rodiče. Po Manjule opatrná a po tatkově neúnavná, až dotěrná ve svých projevech.

V tomto roce došlo také k přehození výběhů, a k pouštění všech zvířat najednou. Nejdříve byly předvýběhy ohrazeny dřevěnými zábranami, aby nedošlo ze zvědavosti ze strany Marušky k prostrčení hlavy na Baabuo-vo předvýběh, a následně tak k jejímu zranění. Ale vzornost obou rodičů nakonec přešla ve stereotyp a vzájemné kontakty přes hrazení byly mírumilovné. Baabuu i Manjula tak plynule přešli ke své každodenní činnosti, což

Dort od ošetřovatelů dostal k 11. narozeninám v listopadu indický nosorožec Baabuu.

Zleva: M. Zábranský, L. Doxanská, R. Bultas
Our Indian Rhino Baabuu got a cake from his keepers to its 11th birthday. From the left: M. Zábranský, L. Doxanská, R. Bultas

hlavně spočívá v požívání a povalování se. A Maruška tedy mohla v klidu, i když jen přes hrazení, pozorovat i život jejího, přes dvě tuny vážícího tatky.

Bohužel vedle radostí z tohoto obřádu, jsme museli řešit i problémy se samcem Baabuuem, který si při neopatrné a neuvážené manipulaci v sousední expozici nakopl kopyto a tím poškodil lůžko, což mělo za následek prasknutí kopyta. Vytvořil se zánět, a začalo se prokazovat zvětšení praskliny. Na radu doktora jsme se pokoušeli použít masti a antibiotika, ale zbytečně.

CHOV NOSOROŽCŮ INDICKÝCH V ZOO PLZEŇ V ROCE 2015

Indian Rhinos in Zoo Pilsen 2015

Naší zoufalost pomohl vyřešit až veterinář ze Zoo Dvůr Králové nad Labem L. Pavlačík. Přesně ukázal jak kopyto ořezat a vytvořit prostor, kde nevzniká tlak a uvolnit kopyto, aby dále nepraskalo. Tyto zákroky se ukázaly jako úspěšné a obě nohy se podařilo vyléčit.

Jinak celý rok plynul tak jak má a proto jsme se začali soustředit i na Manjulinu říje. První říje se objevila půl roku po porodu a poté se celkem dost nepravidelně střídala v různých intervalech. Docházelo tak i k úplnému vynechání. Tohle se ale brzy upravilo a pravidelnost začala přicházet v rozmezí 45–50 dní. To nás vedlo k myšlence Manjulu znovu spojit ze samcem a pokusit se tak o další páření. I přes to, že Manjula se stále starala o již rok a půl starou Marušku. Chtěli jsme tak docílit porodu v době, když už bude mládě pryč a tím nahradit prázdné místo, které vznikne v našem pavilonu. Pro jistotu

jsme tuhle skutečnost konzultovali i s koordinátorkou chovu Dr. Friederike von Houwald. Náš záměr tak byl schválen a s přáním úspěchu a štěstí jsme se začali připravovat na páření. Pro nás to znamenalo vlastně jen mírnou úpravu výběhu, kdy jsme třemi balíky sena vyložili dva ostřejší rohy výběhu, aby při již tradiční honičce nedošlo ke zranění samičky. Páření bylo spočítáno na konec srpna a vše soustředěno právě na den říje.

Naše čekání na páření však mělo bohužel ještě jeden, pro nás nový a nečekaný okamžik. Pár dní před říjí, 22. 8. 2015 si totiž Manjula na předvýběhu dost ošklivě poranila roh a došlo k jeho částečnému utržení od lůžka. První den byla aplikována mast, aby nedošlo k zánětu, což ale v tomhle případě bohužel nestačilo. S veterinářem jsme tak dospěli k názoru, že roh musí být částečně odstraněn, aby při dalším nárazu nedošlo k úplnému utr-

Srpnové připouštění Manjuly a Baabua
August mating of Manjula and Baabu

žení. Dne 24. 8. 2015 došlo tedy k uspání Manjuly a přikročení k zákroku. Roh byl částečně odříznut, ale jak se ukázalo, ani tohle nestačilo. Utržení od lůžka bylo v takovém rozsahu, že jsme museli přikročit k odstranění rohu celého. Celý zákrok vypadal dost ošklivě, ale v podstatě je ulomení rohu u nosorožců stav poměrně běžný jak v přírodě, tak i v lidské péči a je již několikrát popsán. V přeneseném slova smyslu to můžeme přirovnat ke strženému nehtu. Jen tak pro zajímavost, tento celý roh vážil 1,30 kg. A hojení rány bylo znatelné již druhý den. Na povrchu lůžka se vytvoří mírná krusta a poté začne opět roh dorůstat.

A naše říje. Ta se dostavila 26. 8. 2015 v ranních hodinách. Tedy dva dny po tomto zákroku. Jak bylo ale dost viditelné, Manjule tato skutečnost vůbec nevadila. Hormony úplně převládly a tak jsme se rozhodli pro páření. Manjula byla oddělena od Marušky a puštěna s Baabuuem na předvýběhy. Marušce byl pro jistotu podán tlumící gel Domosedan. Vše tak bylo v pořádku a v 10.00 došlo ke spojení obou zvířat. Začalo podle očekávání, které provází mírné oťukávání a prohánění po výběhu. Tohle bohužel bylo ale vše. Baabuu se proběhl a poté v klidu usnul na výběhu. I přes neustálé narážení ze strany Manjuly, tento stav setrval až do odpoledních hodin. Zvířata tak byla oddělena, a naše zklamání bylo provázáno různými otázkami. Proč ale k páření nedošlo, zůstalo nezodpovězeno.

Přikročili jsme tak k mírným opatřením, nebo spíše jen k možnostem, které se nabízele. Samec Baabuu začal dostávat do krmné dávky látky na podporu před pářením, jaké

Oslava prvních narozenin Marušky
Celebration of Maruška's first birthday

se podávají hřebcům. Nadále jsme pro jistotu v rámci možností zamezili i styku obou zvířat, jak to jen šlo. Na výběhy chodili odděleně a koupání ve vnitřním bazénu probíhalo pouze, pokud byl jeden či druhý venku. Snažili jsme se tak co nejvíce nabudit samcovu touhu při dalším kontaktu se samicí.

8. 10. 2015. Den říje. Tento den byl samec puštěn na výběh a samička přesunuta do svého boxu, který používáme při úklidu expozic. K úklidu už ale nedošlo. Manjula začala pískat a projevovat tak říji. Vrátili jsme samce do stáje a čekali na reakci Manjuly. Ta začala i odstříkávat moč, čímž potvrdila stoprocentní říji. Manjulu s Maruškou jsme pustili do předvýběhů, aby bylo možné je od sebe oddělit a připravit tak Manjulu na další páření. Maruška byla zavřená do vnitřní ubikace a pro jistotu mírně nasedována. Přece jenom je to pár hodin, kdy musí vydržet bez matky. Maruška byla opět úplně v klidu a proto jsme přistoupili k samotnému spojení ve 12 hodin.

CHOV NOSOROŽCŮ INDICKÝCH V ZOO PLZEŇ V ROCE 2015

Indian Rhinos in Zoo Pilsen 2015

Z počátku bylo vše o něco lepší než minule, ale asi po pěti kolečkách po výběhu začal zájem u Baabuu opět opadat. Znovu si i přes dotěrné dorážení své družky lehl, a neprojevoval žádný zájem o páření. Ve 14 hodin jsme tedy Baabuu zavřeli opět do stáje, kde k našemu překvapení v klidu přijímal potravu. Což vedle říjné Manjuly nikdy nedělal. Trochu nás tím překvapil, ale náš záměr neodradil. Asi po celé hodině byl puštěn zpět k Manjule. Trošku jí prohnal, ale to bylo vše. Celé to trvalo asi do 17.30, kdy už i tento pokus jsme začali brát za nezdařený. Proto byl Baabuu zavřen do stáje a Manjula se měla vrátit zpět k Marušce. Baabuu ale tentokrát o žrádlo zájem neprojevil a okamžitě se domáhal puštění na výběh. Kolem 18.00 konečně projevil svou samčí náтуру a začal se chovat tak, jak se od samce očekává. Projevy zájmu tedy vedly až k samotnému, již netrpělivě očekávanému páření. To začalo v 18.56 a trvalo celých 51 minut. Baabuu si tak vysloužil nálepku stydlivky, který si musel počkat až do tmy.

Rok se tak pomalu blížil ke svému konci a očekávaná prosincová říje, se pro nás všechny naštěstí nedostavila. Teď nás čeká asi 3měsíční odběr trusu a posléze vytvoření hormonálního grafu za pomoci Vídeňského institutu. Všichni tak doufáme, že se v roce 2017 dočkáme dalšího mláďete.

Summary

In 2015, we had reached the fifth year of successful keeping of Indian Rhinos in Pilsen. The article describes the course of breeding of our Indian Rhinos, the first

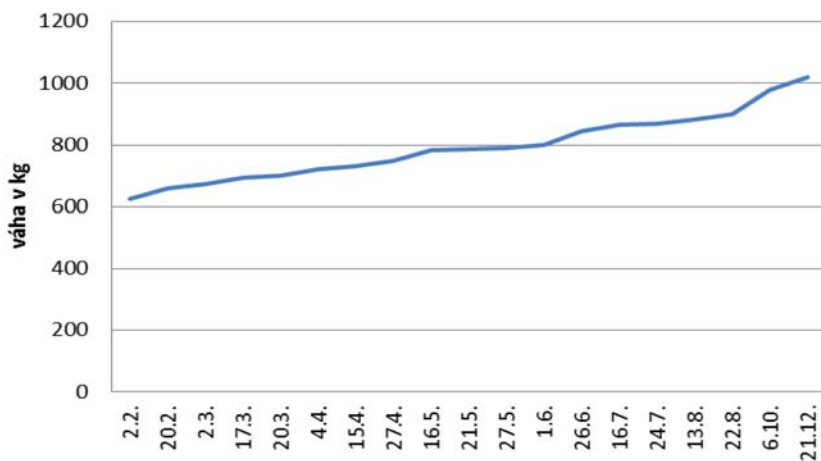
historically reared offspring – Maruška in our zoo. She celebrated her 1st birthday at the beginning of the year and towards the end of the year she reached the weight of one tonne.

Maruška získala 1. cenu Bílý slon sdružení Česká zoo
Maruška won the White Elephant award of the Czech Zoo Association

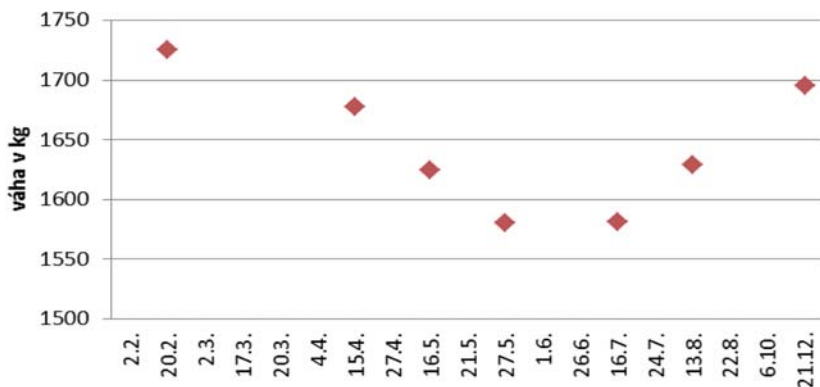
Váhové přírůstky (úbytky) našich nosorožčích samic *Weights gains and (losses) of our rhino females*

Maruška

Takhle nám Maruška celý rok hezky nabírala na váze.

Manjula

Naopak její máma nějaké to kilo při produkci mléka ztratila.